

Förvanskningen drivs ibland av professor Böök till ett slags nervös fulländning. Renan hyste aldrig, såsom det påstås, sympati för caesarismen, men väl för den liberala och konstitutionella monarkin; hans angrepp på Caliban, på massmänniskan, är icke präglad av överseende, utan främst av fruktan och ovilja. Professor Böök citerar ur Renans begravningstal över Turgenjev några satser som framhåller diktarens förmåga att förena motsatta strömningar till en harmonisk enhet; därmed skall bevisas att både Renan och Turgenjev var skeptiska relativister — alltså män som år 1940 gärna hyllat Hitler. Men avgörande ord i Renans tal glöms bort. Renan angrep "den politik av järn som hånar dem som lider" — adressen till Bismarck är uppenbar — och lovordade i Turgenjévs person "tron på det liberala framsteget". Om dessa ord citerats hade talet varit oanvändbart för professor Bööks svften.

Professor Böök är icke ensam. Många svenskar — om också blott en liten minoritet av folket — stod år 1940 i moralisk beredskap inför en segrare som aldrig kom. De lever kvar i det offentliga livet, i regeringen och riksdagen, i akademierna, i ämbetsverken, vid universiteterna, på redaktionerna. De har nu behov av alibin. Formerna för denna politiska alibism växlar. Man förnekar eller omtolkar vad man en gång sagt; ingen förfälskning av innebörden i det sagda är den skyldige för grov, och publiken åhör förklaringarna med generad fördragsamhet. Man berömmar entusiastiskt de rättfärdiga och tror sig därigenom bli en av dem; många tycks tro att en hyllning av Segerstedt år 1946 kan uppväga ett avståndstagande år 1940. Man angriper hätskt sina egna f. d. meningsfränder — säkerligen uppriktigt, ty det är lätt att hata andra för sina egna fel. Man

kryper för Ryssland liksom tidigare för Tyskland; ligger det icke något av objektivitet, av skeptisk relativism i vördnaden för framgången?

Ingen kräver att personer av denna typ, som visat sin onda vilja, men aldrig fått tillfälle att förverkliga den, blir föremål för statliga in-skridanden eller ens för systematisk social ostracism. Men det må vara tillåtet att önska att dessa alibister verkade med något mindre säkerhet, gemytlighet och påpasslighet. Att de insåg att den tystnad som omger dem icke bottnar i förståelse, utan i förakt.

9/7 46

All offentlig debatt kring ryska handelsavtalet

tycks enligt den socialdemokratiska pressen vara onödigt. Tystnaden kring frågan försvaras senast på ett originellt sätt av Aftontidningen. Den förklarar att de tidningar som diskuterat avtalet endast talar om vad alla visste förut. Det är väl känt, skriver tidningen, att de företag som kommer i fråga för export till Ryssland har gott om beställningar och ont om arbetskraft, att de har svårt att skaffa bostäder för nya arbetare, att deras bränsle tryter. Därför är det absurt att skriva om saken, blir tidningens slutsats.

Man skall vara bra hårt trängd för att falla tillbaka på en sådan försvarslinje. Vad kritiken mot avtalsförhandlingarna bl. a. gällt är att man preliminärt överenskommit om vissa kreditbelopp innan det blivit klargjort om industrin kan effektuera beställningar. Därest situationens svårigheter varit så bekanta och påtagliga som tidningen skriver, borde detta ha varit ett ytterligare skäl att följa normal ordning, det vill säga att först ta reda på vad svenska företag kan prestera och sedan på grundval härav diskutera kreditens belopp. Aftontidningens påstående innefattar därför i grunden den skarpast möjliga kritik av de metoder som följts. Men vidare: i Dagens Nyheter och på andra håll har omtalats att inom regeringen planer framkastats på en rad extraordinära åtgärder, ett slags förfogandelag för att förmå svenska företag att bryta redan ingångna avtal, begränsning av den svenska byggnadsverksamheten till förmån för export till Ryssland, kaserner av svenska arbetare för att möjliggöra anskaffande av ny arbetskraft åt vissa företag. Menar Aftontidningen att det även här är fråga om välbekanta och självfallna saker? Eller vågar den påstå att dylika planer icke framförts inom regeringen?

Aftontidningen slutar som vanligt med att beskylla dem som diskuterar saken för politiska, alltså i detta fall osakliga motiv. Sanningen är att Dagens Nyheter och dess meningsfränder ständigt framhållit värdet av ökade handelsförbindelser med Ryssland och strängt begränsat sina inlägg till de ekonomiska sakfrågorna. Beskyllningen för politiskt spel är, det borde vid det här laget stå klart för alla, en metod att komma ifrån saklig debatt. Beskyllningens framförande innebär helt enkelt en förklaring att frågan inte lämpar sig

68

för pressen och den allmänna opinionen, att den bör avgöras i stillhet och tystnad. Men det syftet kommer man inte att vinna; totalitär teknik godtas inte i Sverige, även om det gäller förhandlingar med en totalitär stat.